

מן המעמקים מפיחה היידיש רוח במילה העברית

לזכרה של רבקה בסמן בן-חיים
שהלכה לעולמה בחודש מרץ השנה
(ליטא 1925 – ישראל 2023)

הקדימה מבוא ותרגמה מיידיש: רחל שליטא

את רבקה בסמן בן-חיים לא הכרתי. היא הייתה משוררת היידיש האחרונה שחייתה כאן, נולדה לפני המלחמה, גדלה בתוך יידיש והחליטה להיות נאמנה לה כל חייה אף שמשנת 1947 ועד מותה ב־2023 חייתה בארץ דוברת עברית. לא הכרתי אותה, ובכל זאת יש לי זיכרון מפעם אחת שראיתי אותה מעפילה לקומה הרביעית בבית לייוויק בתל אביב, ללא טרזניה ובקצב מעורר התפעלות. באותה עת הייתי עסוקה במשורות יידיש אחרות ואף תרגמתי אחדות מהן: אנה מרגולין, ציליה דרפקין, רחל קארן, חוה רוזנפארב, רשל ופרינסקי ובעיקר רייזל ז'יכלינסקי. ודווקא את רבקה בסמן, שחייתה בינינו, לא תרגמתי. ספרה 'לידערהיים' נמצא אצלי על המדף. אגיע אליו יום אחד, אמרתי לעצמי שוב ושוב, ולא הגעתי.

כשנודע דבר מותה חשתי החמצה צורבת ואובדן שהפגיעו אותי. התחלתי לקרוא בקדחתנות את שיריה. כאילו הקריאה הבהולה תקרב אותי אליה, ותעכב מעט את הסתלקותה מהעולם.

אני חוזרת לספרה 'לידערהיים'. אם חושבים על תרגום, כבר הכותרת מטרידה – בית לשירים? בית שירים? השירים כבית? אני לא קוראת את השירים לפי הסדר, אני מדלגת משיר לשיר, מגלה ספרים נוספים, מצליחה להגיע אליהם, אחר כך מגלה ספרים נוספים שעוד אגיע אליהם. תוך כדי קריאה קופצים כמה שירים לקראתי כראויים ורצויים מאוד לתרגום. אין לי מושג אם כבר תורגמו לעברית או לא. אני פועלת מתוך אינטואיציה. מסמנת שירים ומתחילה לתרגם. אחד השירים הראשונים הוא השיר 'מוזיקה' – על כנר המנגן להנאת השומעים – הוא שותל את הצלילים כמו פרחים. אני לא יכולה שלא להיזכר בשירו של אברהם סוצקבר 'הסימפוניה התשיעית', שתרגמתי בעבר, ובו הוא מתאר איך במהלך האזנה לסימפוניה של בטהובן ובתוכה לאודה הנפלאה של שילר על אחווה כלל-אנושית, הוא חוזר לשואה ושומע את הקריאה לשחוט יהודים. אלא שאז רבקה בסמן מפתיעה אותי, כי אצלה המוזיקה לא מעלה זיכרונות, אלא שאלות, והן מופנות

לא ליצירה ולא לביצוע, אלא דווקא למלחין: האם הוא יודע משהו שאחרים לא יודעים? האם יש בכוחו לחבר בין העולמות לאחר מותו, להיות חסר זמן, לנוע לשם ובחזרה? כל זאת בכמה שורות קצרצרות:

המלחין
ממש בסוף ימיו
חבר את היצירה
ואולי אז, אלהים
גלה באָזְנו את הסוד הנעלם:
איך שבים משם אל העולם
בחזרה.

אני מבולבלת ומוטרדת, קוראת את השיר שוב ושוב – הרי לא ייתכן ששיר פשוט כל כך נוגע בעומקים כאלה, האם הוא פשטני? האם הוא עמוק?
חויה דומה מתרחשת כאשר אני ממשיכה אל השיר 'זעונג', חיזיון. שוב אותה הפשטות המטעה. כשם שאתה מצייר, מלווה בצליל, כך אני כותבת שיר. פשוט, כמעט בנאלי. והנה בא הבית השני, "מהשורה האחרונה דומע צבע, ומורח את השיר". חיבור כל כך עדין, ענוג, בין ציור לשירה.

אני תוהה: האם זהו סוד הקסם של כתיבתה? לכתוב שירים שהם גם קטנים וגם ענקיים, להטמין בתוך הפשטות שאלות גדולות, שאלות שפילוסופים ואומנים ומשוררים וסופרים מתחבטים בהם במבני ענק ובאלפי מילים, ציורים, שירים וכו'? היא עצמה דוגלת בצמצום, כפי שהיא אומרת בשיר 'פהפה שהיא מפנה אל אמילי דיקנסון, כמשוררת אל משוררת – האם נזקקת ל-413 מילים כדי להגיד שאת בודדה?

במקביל לקריאת השירים אני מתמכרת לסרטונים ביוטיוב. פסטיבל שירה – המשוררת יושבת בפשטות על ספסל עץ פשוט תחת כיפת השמיים וקוראת משירה, קודם יידיש ואחר כך עברית. הקהל, על כיסאות פלסטיק, נבוכ מעט בזמן הקריאה ביידיש. אבל כשהיא מגיעה לעברית הכול מתבהר. מוחאים כף. היא עצמה כבר מורגלת בפער הנוצר כאשר בקריאה הראשונה מילותיה נשמעות חסרות מובן לרוב השומעים. בשבילה מילים הן מילים, גם אם לא מבינים אותן – יש להן צלצול ומנגינה והטעמה, והן יוצרות רצף מוזיקלי, שניכר מאוד בשירים. אני מציצה אל הסלון בביתה, עמוס בציורים ותמונות של בעלה, קיבוץ המעפיל, בית הקברות. היא לבושה כמו חמותי, שכבר הגיעה לגיל 98, בטעם שאנחנו מכנים אותו טעם פולני – שכבה על גבי שכבה, סוודרים סרוגים, פרחים מודבקים על החולצה, על הצוואר מחרוזות בצבעים תואמים, תסרוקת מוקפדת, עיניים חומות חכמות.

הדיבור שלה מפתה אותי להקשיב עוד ועוד. אני נשבת במילים שהיא בוחרת, רושמת משפטים שאני יודעת שלא אשכח. אנחנו כמו להקת ציפורים שמגיעה לחוף מבטחים, לא כולם הצליחו להגיע, אבל מי שנשאר שומר את זיכרונם של השאר, כך היא מסבירה את

רבקה בסמן בן-חיים

הכתיבה בידיש. בשבילנו מדינת ישראל הייתה תחיית המתים, אין כמונו, סופרי היידיש, שיכלו לתאר באמת לעומק את חוויית קום המדינה, הרבה יותר מאשר בעברית. אנחנו הבנו עם הלב, לא עם השפה. אבל אנחנו כתבנו בשפה שהמדינה לא רצתה להבין. הנה, במשפטים ספורים, תמצית הטרגדיה של סופרי היידיש במדינה שלא רצתה להבין את שפתם. יש מחוזות בעברית שבהם אני מרגישה קצת אורחת, היא אומרת.

גם כאן, כמו בשירים, אני מנסה להבין את סוד הקסם של הדיבור שלה, סוד הדיוק והרהיטות, והשימוש במילים שהן לגמרי שלה.

כשהיא מדברת על סוצקבר היא אומרת משפט שמהדהד גם בשיר, שאני רוצה מייד לתרגם. הוא הבין, היא אומרת, את הפיזיונומיה המרוסקת של כולנו. הוא הבין שהבעיה של מי שבא מ"שם" היא איך להמשיך לחיות עם מה שנשאר בתוכנו. זה לא רק המקום שהוא פתח לפרסם את מה שכתבו, אלא בעיקר הדרך שהתווה כדי להמשיך ולחיות מתוך אמונה שלמה שהיצירה היא מה שיחבר בין העולמות. כפי שהכתיבה היא שהצילה את חייהם במלחמה.

הפיזיונומיה המרוסקת מתבטאת בשיר 'דנאען', קרקעיות, שאני מתרגמת בלשון יחיד – קרקעית, ולא כותבת "מרוסק" אלא "מנופץ".

מובן שאני מגלה את השיר 'א' וואָרט', מילה, הפשוט והקצר מכל השירים. אני מבינה את פשטותו וצמצומו, אבל לרגע עושה לעצמי תרגיל ומשנה את סדר המילים כדי להבין ממנו משהו חדש, שאולי לא התכוונה אליו.

מִלָּה
הִיא תַּפּוּחַ
שְׁזִיף
וְחֵלֹם.

ואני הופכת את המילים וחושבת, אפשר היה לקרוא את השיר כך: תפוח הוא מילה, שזיף הוא מילה, חלום הוא מילה. כמובן, זה אפשרי בידיש ולא בעברית. רנה מאגריט יושב מולי ומחייך כשאני עושה את ההיפוך הזה, כמו בציורו הידוע שבו מצוירת מקטרת ומתחתיה הכותרת "זאת לא מקטרת". זאת לא מקטרת, מפני שזה רק ציור של מקטרת. את המקטרת המצוירת אי אפשר לעשן. את המילה "תפוח" אי אפשר לאכול. באותו הרגע מתהפכת משמעות השיר – הוא לא מהלל את יכולתה של המילה להיות כל דבר, אלא להיפך, מבטא את קוצר ידה לבטא משהו בכלל לעומת המציאות. ובחיים של רבקה בסמן יש הרבה דברים שאי אפשר לתאר, מפני שאין להם מילים. או שהמילים תהיינה תמיד הד קלוש של החיים, מסמנות שמסומניהן גדולים ועצומים מהן, ולעולם לא יצליחו אפילו במעט לתפוס את מלוא החוויה של החיים והטבע, ומי יודע את זה יותר ממנה, היא שמילדותה הייתה מאוהבת במילים והמציאה לכל מילה אהובה חרוז, היא תמיד מודעת לכוחן אך בו בזמן גם לקוצר ידן. קובץ השירים הקטן שתרגמתי הוא, אם כן, מקרי לגמרי, בחירה אישית, אינטואיטיבית, לזכרה של האישה החכמה הזאת, שלצערי לא הכרתי בחייה. יהי זכרה ברוך.

פעם אָמַר לי רופּא:
"אַין שָׁם מַה שְׂיִגְרָם לָךְ כָּאָב"
וְהוּא בְּכָלֵל לֹא הָבִין
שְׂאָצְלִי הָאִין כּוֹאָב.

אַ מַאָל הָאָט מִיר אַ דאַקטאָר געזאָגט:
"דאָרט איז נִיטאַ וואָס זאָל דיר וויי טאָן"
און ער הָאָט נִיט פֿאַרשטאַנען
אַז מִיר טוט וויי דער נִיטאַ.

הָרופּאָ הָיָה מְמַחָה.
טפּוֹת שֶׁל שְׁמֵשׁ רָשָׁם.
הַטפּוֹת כָּבֵד מְזֻמָּן אֵינֶן,
הַשְׁמֵשׁ – עוֹד שָׁם.

דער דאַקטאָר איז אַ מומחָה געווען
און מִיר טראָפּנס מיט אַ זוניקן נאָמען פֿאַרשריבן.
די טראָפּנס פֿון לאַנג שוין נִיטאַ,
די זון איז פֿאַרבליבן.

אַנִי נוֹטְלֵת לִי שְׁמֵשׁ בְּכָל בֶּקֶר
וְשׁוֹתָה בְּאֲדִיקוֹת טפּוֹת אור.
אַנִי בִטַּח שְׂיִכַּת לְאַלֶּה שְׂאָפְלוּ
רופּאָ לֹא הִצְלִיחַ לְשִׁבֵּר.

נעם איך די זון אַיעדן פֿרימאַרגן,
פֿאַרטרינק מיט בטחון,
איך געהער אַוודאי צו די וואָס
אַפֿילו אַ דאַקטאָר הָאָט נִיט צעבראַכן.

כשמזכירים לי את אמא
(בלעטער פֿן וועגן 1967)

כְּשֶׁמִּזְכִּירִים לִי אֶת אִמָּא
אֲנִי שׁוֹב יְלָדָה.
וּכְלָל לֹא מִשְׁנִים
הַשְּׁעָר הָאֶפֶר
אוֹ אֶרְבָּעִים הַשָּׁנִים.
אֲלֵדָה.

גַּם מִרְאוֹת מִתְעִיפוֹת
לְהִרְאוֹת בְּכָל שְׁעָה מִרְאָה אַחֵר.
אֲנִי רוֹצֶה לְזָכֹר
אֶת הַגֶּרֶעִין
אֲשֶׁר בְּרָגַע שְׁנוֹצָר
הוֹרִיק בְּשִׁמּוֹשׁ
אֶת עֵינֵי הַיְלָדָה.
הַרְגַּע הַהוּא
שֶׁהֵינִיךְ אוֹתִי בְּאוֹר שְׁמֶשׁ.

דערמאנט מען מיין מאמען

דערמאנט מען מיין מאמען
ווער איך אַ קינד.
און ס'מאכט ניט אויס
די גרויע האָר,
און ניט די פֿערציק יאָר.
אַ קינד.

אויך שפיגלען ווערן מיד
פֿון וויזן אַלע שעה אַן אנדער בליק.
וויל איך געדענקען
דעם קערן,
וואָס האָט ביים ווערן
צעגרינט אַ קינד
מיט זון אין אויגן,
יענע רגע,
וואָס האָט מיט זון מיך אָנגעזויגן.

מילה (לידערהיים 2012)

א וואָרט

מָלָה

היא תפוח

שזיף

וחלום

א וואָרט

איז אן עפל

א פֿלויס

און א חלום.

מָלָה

יכולה להגלות

להשיב הביתה

בשלום

א וואָרט

קאָן פֿאַרטריבן

קאָן ברענגען אַהיים

בשלום

מָלָה

היא שָׁלֵג

היא חֶרֶף

אָבִיב

א וואָרט

איז פֿרילינג

און ווינטער

און שניי

מָלָה

יכולה ללַטֵּף

להכאיב

א וואָרט

גלעט

און טוט וויי

מָלָה

היא תפוח

שזיף

וחלום.

א וואָרט

איז אן עפל

א פֿלויס

און א חלום.

הַכֶּנֶר הַצֶּעִיר
זוֹרֵעַ כְּמוֹ פֶּרֶחַ מֵאִיר
צִלִּיל אַחֵר צִלִּיל,
וּבְאוֹלָם – הַמְּאֻזְנִים
נִהְנִים, עִם הַכֶּנֶר הַצֶּעִיר,
מִהַצִּלִּילִים הַמִּתְנַנְּגִים.

דער יונגער פֿידלער
האַט ווי בלומען ליכטיקע,
קלאַנג נאָך קלאַנג פֿאַרזיט
און די צוהערערס אין זאַל
האַבן מיט דעם יונגן פֿידלער
קלאַנגיק זיך געפֿרייט.

הַמִּלְחִין
מִמֶּשׁ בְּסוֹף יָמָיו
חִבֵּר אֶת הַיְצִירָה,
וְאוֹלֵי אֵז, אֱלֹהִים
גָּלָה בְּאָזְנוֹ אֶת הַסּוּד הַנֶּעֱלָם:
אֵיךְ שְׁבִים מִשָּׁם אֶל הָעוֹלָם
בַּחֲזָרָה.

דער קאַמפּאָזיטאָר
וואָס בײַם סאַמע סוף פֿון לעבן
האַט באַשאַפֿן די מוזיק,
אַפֿשר האָט אים דעמאָלט גאַט
דעם סוד אַנטפלעקט:
ווי מען קומט פֿון דאָרט
צוריק.

חזיון (לידערהיים 2012)

אַ זעונג

כְּפִי שְׁאֵתָה מְצִיר
מְלִנָּה בְּצִלִּיל,
כִּי אֲנִי כּוֹתֶבֶת שִׁיר.

אַזוי ווי דו פֿלעגסט מאַלן,
באַגלייט פֿון אַ קלאַנג,
שרײַב איך אַ ליד.

מִהַשׁוּרָה הָאַחֲרוֹנָה
דּוֹמֵעַ צִבֵּעַ
וּמּוֹרָח
אֶת הַשִּׁיר.

פֿון דער לעצטער שורה
טרערט אַראָפּ אַ קאָליר
וואָס טוט אַ פֿאַרשמיר
דאָס ליד

וְרִק הַצִּלִּיל
עֲדִין מְלִטָּף בְּעֵדְנָה
אֶת הַתְּמוּנָה.

און בלויז דער קלאַנג,
גלעט נאָך מילד
דײַן בילד.

* (לידערהיים 2012)

*

הקִרְבָּה

בין יידיש לַעֲבֵרִית –

אין לַהֲסָבִיר אוֹתָהּ?

מִן הַמַּעֲמָקִים מְפִיחַה הַיִּיִדִישׁ

רוּחַ בְּמִלָּה הָעֵבְרִית,

מְחַמֶּמֶת אֶת הָאוֹתִיּוֹת

מְרַפֶּכֶת אֶת מַהֲלָכָן.

די קרובישאפֿט

צווישן יידיש און עברית

ווי אזוי דערקלערן?

אפֿשר ווי טיף עס אָטעמט

יידיש אַרײַן אין אַ העברעיש וואָרט,

דערוואָרעמט די אותיות,

שענקט זיי אַ ווייכערן טראָט.

וְאָז, כְּשֶׁהַיִּיִדִישׁ

מְסִיחָה לַעֲבֵרִית

אֶת דְּמַעוֹתֶיהָ,

מְתַפְּלֵלוֹת שְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת

אוֹתָהּ תַּפְּלָה אַחַת

לֵאלֹהִים.

און דאָן, ווען יידיש

דערציילט פֿאַר עברית

אירע טרערן,

תפילהן ביידע לשונות

די זעלביקע תפילה

צו גאָט.

המטאָר (ליכטיקע שטיינר 1972)

דער מעטעאָר

אַנִי הַמֵּטֵאָר

הַמִּסְתַּחֲרֵר בְּמִרְחָבֵי הָאוֹר,

בְּעוֹדִי כְּפוֹתָהּ,

אַנִי קוֹרֵעַת מֵעָלֵי אֶת הַכָּבָלִים

וְאִז צוֹנַחַת מָטָה

כְּאֵבָךְ כּוֹכְבִּים

שְׁכֵבֶר כָּבִים

וְרוֹצִים שׁוֹב לְהוֹיֹת.

דער מעטעאָר בין איך,

וואָס שווינדט אַדורך די רוימען,

ווייל כ'בין אזוי פֿאַרקניפט

רייס איך זיך פֿון צוימען

און פֿאַל צוריק אַראָפּ

ווי שטויב פֿון אַלע שטערן,

וואָס זײַנען שוין נישטאָ

און ווילן ווידער ווערן.

מה עושה אדם בתשעים שנותיו? (בליונג אין אש 2020)

מה עושה אדם בתשעים שנותיו?
הוא חדל למנותן
בחרוזים על חוט,
ומספר לעצמו
עד כמה בלתי תאמן
הקרבה בין לחיות ולמות.
אם כן, מה מספר אדם
בן תשעים שנה
כשהשנים מסרבות,
כמו בחול, למחק עקבות.
אז הופכות מלים בזכרון לזיקים מאירים
ובלב – לשירים.

וואס טוט א מענטש מיט זיינע ניינציק יאר?

וואס טוט א מענטש מיט זיינע ניינציק יאר?
ער הערט זיי אויף צו ציילן
ווי אויף א פאדעם קרעלן
און זיך אליין דערציילן
וואס ניט צום גלייבן
די קרובישאפט פון לעבן מיטן טויט.
איז, וואס דערציילט א מענטש
מיט ניינציק יאר
ווען יארן ווילן ניט, ווי זאמד
פארמעקן טריט?
דעמאלט ווערן ווערטער פונקען אין זכרון
און אין הארץ – א ליד.

אל העורב (בלעטער פון וועגן 1967)

אורח של מי אתה, עורב נרגן?
המתים כבר לא חיים כאן,
נמחקה אות מאכן,
ובכי השבילים הצרים
כבר חרוש.

צו א קראַ

וועמענס ביסטו גאסט, דו בייזע קראַ?
אז די טויטע לעבן שוין ניט דא,
אפגעמעקט דער אות פון שטיין,
און די שמאלע שטעגעלעך געוויין
צעאקערט.

לשם מה באת, עורב?
הגם בך בוכות מצבות?
הגם אתה נמשך אל קירות עצובים,
אל רחש שפת עלים
שלמראשות האבן?

נאך וואס ביסטו געקומען, קראַ,
יאמערן מצבות אויך אין דיר?
ציט אויך דין צו אומעטיקע ווענט,
צום גערויש פון בלעטערשפראך
ביי שטייניקע צוקאפנס?

שנאתי אותך פעם. אבל כעת
באור אחר זכיתי אותך לדעת,
ועינך השחרה, כה נדמה לי, דומעת.

כהאב א מאל דין פיינט געהאט. נאך איצט
אנדערש דין צווען איז מיר באשערט.
אין מיר דוכט, דיין שווארצע אויג טרערט.

לרחל (בלעטער פֿון וועגן 1967)

צו רחל

הַצִּפִּרִּים מֵהַדֹּר הַחֲדָשׁ
שְׁמִינִיעוֹת לְכַנָּרֶת,
שָׁרוֹת שִׁירָה אַחֲרֵת,
הֵן עוֹבְרוֹת כָּאֵן בְּמַעוֹפָן
וְלֹא שׁוֹמְעוֹת כָּלֵל
אִיךָ עֵץ הַיָּתִיד הַנוֹשֵׁן
מִדִּפְדֹּף בְּשִׁירֶיךָ
וְשׁוֹר אוֹתָם אֶל תּוֹךְ
הַכְּנָרֶת.

די נייע פֿייגל־דורות,
וואָס קומען צום כנרת,
זינגען לידער אַנדערע,
זיי פֿליען דאָ פֿאַרבײַ
און הערן גאַרניט
ווי דער אַלטער איילבערטבוים
בלעטערט דײַנע לידער
און זינגט אַריין זיי
אין כנרת.

גמלים (בלעטער פֿון וועגן 1967)

קעמלען

הִי אַתָּם, גְּמָלִים,
הַמְדַּבֵּר שְׁלָכֶם נַעֲלָם,
אֶסְפָּתִי אֶתְכֶם, אֲמָלִים,
אֶל תּוֹךְ בֵּיתִי.

העי, איר קעמלען,
אײַער מידבר איז פֿאַרשווומען,
האַב איך, אומעטיקע קעמלען,
אײַך אַהיים גענומען.

כָּרְעוּ בֵּינָתִים, נוֹחַ,
עַד אֲשֶׁר מֵהַגְדוֹת הַצִּהְבוֹת
יַעֲלוּ לְקִרְאָתָנוּ
דְּקָלִים חֲלוּמִיִּים.

קניט דערווייַלע, רוט דערווייַלע,
ביז פֿון געלע ברעגן
וועט אַן אויסגעטרוימטע פֿאַלמע
קומען אונדז אַנטקעגן.

אַתָּם גְּמָלִים שְׁטוּפֵי דְמָעוֹת,
הַמְדַּבֵּר שְׁלִי גְדוֹל יוֹתֵר,
הַמְדַּבֵּר שְׁלִי חֵם יוֹתֵר,
אֶל תִּקְנְאוּ בִּי –
הַמְדַּבֵּר שְׁלִי שֶׁרָף
אֶת הַפֶּטָה מוֹרְגָנָה שְׁלוֹ.

אַר קעמלען פֿאַרוויינטע,
מײַן מידבר איז גרעסער,
מײַן מידבר איז הייסער,
און זײַט ניט מקנא –
פֿאַרברענט האָט מײַן מידבר
זײַן פֿאַטאַ־מאַרגאַנאַ.

אַתּ מִשְׁטַח פְּנֵי הַמִּנְפָּצִים
אַתָּה תִּקְנֶתָּ,
אַחִיתָ וְהִדְבַּקְתָּ,
עַד שֶׁהִתְגַּלְתָּה
שְׁלֵהֶבֶת אֹר קִטְנָה,
וְאֵת עֲצָמֵי שִׁכְחִיתִי.

מִיָּן צַעֲשֵׁפִלִּיטֶערטן אויבערפֿלאַך
האַסטוּ פֿאַרריכט,
פֿאַרקלעפט און פֿאַראייניקט,
ביז ס'האַט זיך אַנטפלעקט
אַ פֿלעמעלע ליכט,
און איך האָב פֿאַרגעסן פֿון זיך.

כָּבֵר כִּמְעֵט הִחְלַמְתִּי,
אַבֵּל הַקִּרְקָעִית –
הִיא עֲדִין לֹא סִפְּרָה
דְּבָר.

קוים כ'בין פֿאַרהיילט,
נאָר די דנאָען –
זיי האָבן נאָך גאַרניט
דערציילט.

* (אַ בליונג אין אָש 2020)

*

לֹא פֶּעַם עוֹלָה עַל דַּעֲתִי,
שְׁיוֹתֵר מִשְׁאַנְחָנוּ בְּנֵי יָמֵינוּ
אַנוּ בְּנֵי אֶתְמוֹלָנוּ.
הַיּוֹם חוֹלֵף עַל פְּגִינוּ
כִּהְרֵף עֵין,
הָאֶתְמוֹל נִשָּׂאָר נֶאֱמָן תָּמִיד,
מָלְוָה
אַתּ כָּל צַעֲדֵינוּ.
אֵינוּ נוֹהֵג בְּחַפְזוֹן,
יֵשׁ לוֹ זְמַן, נֶצַח,
וְאֵנוּ – עַד אֲשֶׁר הַזְמַן
יִכְבֶּה אֶת שְׁמֵשׁ חַיֵּינוּ,
הָאֵמִינוּ לָנוּ
בְּלִי שְׁמֵץ קְלוֹת דַּעַת
אַנְחָנוּ נוֹשְׁמִים אֶת הַיּוֹם
אַבֵּל בְּאַמֶּת – יוֹתֵר מִשְׁאַנְחָנוּ בְּנֵי יָמֵינוּ
אַנוּ בְּנֵי אֶתְמוֹלָנוּ.

ניט איין מאָל קלערט זיך מיר
אַז מער ווי היינטיקע
מיר זינען נעכטיקע –
דער היינט אַנטלויפֿט פֿון אונדז
כהרף עין –
דער נעכטן בלייבט אונדז טרײַ
און גייט מיט אונדז
איעדן טראָט,
ער אַיילט ניט מער,
ער האָט זײַן צײַט, אַן אייביקײַט
און מיר – ביז צײַט
פֿאַרלעשט ניט אונדזער זון,
טאָ זאָל מען גלייבן אונדז,
אין לייכטזין ניט פֿאַרדעכטיקן,
מיר אַטעמען דעם היינט
אַן אמתן – אַז מער ווי היינטיקע
מיר זינען נעכטיקע.

לבני מֶר וסמוצ'ה שלו

פֶּאָר בעני מער מיט זיין סמאָטשע

רחוב אַחַד הַקִּסִּים אוֹתִי.

כָּל צַעַד לְאֶרְכוֹ שְׁאֵנִי צוֹעֵדֶת,

אֵינִי הַלִּיכָה נִפְרֶדֶת.

הַרְחֹב הַזֶּקֶן מִתְהַדֵּר עֲכָשׁוּ בְּשִׁיר

וְלֹא מְנַסֶּה אֶת פְּצָעָיו לְהַסְתִּיר.

עס האָט אַ גאָס פֶּאָרְכִישׁוֹפֶט מִיָּן געמיט,

אַיעדן טראָט, וואָס כ'האַב געשטעלט

איז ניט געווען קיין גאַנג באַזונדער,

ס'האַט אומעטום די עלטער זיך געגרויסט אין ליד

און ניט פֶּאָרשטעלט פֿון אויג די ווונדן.

בְּעֵינַיִם פְּקוּחוֹת אֲנִי פּוֹסַעַת בְּרָחוֹב

עוֹקֶבֶת אַחֵר הַכֹּל, שְׁלֹא אַחֲמִיץ דָּבָר

כְּדִי שִׁיתַּעֲד בְּשִׁיר שְׁאֶכְתֵּב

וְלֹא רַק בְּתוֹךְ בְּתִי הָעֶבֶר.

איך האָב געשפּרייזט די גאָס מיט אויגן אָפֿן,

די קלענסטע זעונג ניט פֶּאַרזען,

וואו אַלץ זאָל בלײַבן אין די סטראָפֿן,

ניט נאָר געווען.

לֹא רַק בְּזִכּוֹת מְרֹאֵהוּ כָּעַת

זֶכֶה רָחוֹב סְמוּצָ'ה לְלִדָּה מִחֻדָּשׁ.

דוֹמִים הוּא מוֹדֶה לְזִכְרוֹן כְּמוֹ לְעַד,

הַרְוָאָה אֵיךְ יֵשֶׁן הוֹפֶךְ לְחֻדָּשׁ.

אַ סמאָטשע גאָס פֿון ס'נײַ געבאַרן

ניט בלויז מיט אַלץ וואָס איז פֶּאַרביי,

און שטיל באַדאַנקט אויך דעם זכרון,

וואָס זעט די רגע ווי דאָס אַלט ווערט נײַ.

לדורי מנור

אַנִי מַחְבֵּקֶת אוֹתְךָ בִּיִּידִישׁ
וְלוֹחֶשֶׁת נִגּוֹן יִשְׁן,
יֵשׁ פֶּרֶחַ אֶחָד בִּיִּידִישׁ
שְׁשׁוֹתֶךָ אֶצְלִי בִּגָּן.

אַתָּה זֹהִיתְ אֶת הַפֶּרֶחַ,
אֶת פְּרִיחָתוֹ הַחֲנֻנִית,
עַם לֵיל קִרְבָּתָ לִירֶחַ,
בַּיּוֹם אֶל הַפְּרִיחָה הָעֶקֶשְׁנִית.

הַיּוֹם חוֹלֵף בִּיעָף, נִעְלָם
וְלוֹקַח אֶתוֹ אֶת כָּלֶם,
אַךְ הַיִּידִישׁ לֹא תִקְמָל, הִיא תֵּאִיר
בַּפֶּרֶחַ הַפּוֹרֵחַ בְּשִׁיר.

2019

פֶּאָר דורי מנור

אִיךְ נֵעַם דִּיךְ אויף ייִדיש אַרום
און פֿליסטער אַן אַלטן ניגון,
אין גאַרטן בײַ מיר האָט אַ בלום
אויף ייִדיש געשוויגן.

און דו האָסט די בלום דאָ דערקענט,
אפֿילו פֿאַרשטאַנען איר בלי,
בײַנאַכט צו לבנה גענענט,
בײַטאַג צום פֿאַרעקשנטן בלי.

דער טאָג וואָס אַנטלויפֿט צום אַרום
נעמט אַלעמען מיט,
נאָר ייִדיש פֿאַרוועלקן ניט אין בלום
וואָס בליט אין אַ ליד.

2019